

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ וַיִּגַּשׁ תשע"ט

שרות בצבא ישראל ויוחסין (חלק א')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

גבורתו של יהודה בן יעקב מודגשת מאוד במדרשים על תחילת פרשת ויגש. בימים אלה עסקנו גם בגבורתו של יהודה בן מתתיהו החשמונאי. בין שניהם (מבחינת סדר הזמנים) נמצאים גיבוריו של דוד בן ישי. שאלת השרות בצבא ההגנה לישראל בימינו, עולה על הפרק בהזדמנויות תכופות, מהרבה בחינות. נזכיר כי כבר קבע זקן, מו"ר מרן הגר"ש ישראלי זצ"ל, כי "ארץ חמדה" יתקבל אך ורק מי שקיים את חובתו לפי החוק וזכה להתגייס לצבא הגיבורים של מדינת ישראל.

בדברינו ננסה לבחון שאלות הקשורות לנושא זה: האם יש קשר בין שרות בצבא הישראלי לבין שאלת היוחסין? האם כל החיילים חייבים להיות כהנים לויים או ישראלים, או שהם יכולים להיות גם חלק משבעת היוחסין האחרים? האם יש מקום לשירותם של מי שאינם בני ברית? נבדוק זאת על פי המופיע בני"ך, בדברי חז"ל והראשונים וגם בדברי גדולי האחרונים.

הנביאים בספר שמואל ועזרא הסופר ברוח קדשו, בספר דברי הימים, הקדישו פסוקים רבים לתיאור גבורתם של חיילי דוד המלך, ביניהם כאלה ששמום וכינויים אומר דרשני. עוד בזמן שדוד היה נרדף על ידי שאול מופיע הפסוק הבא:

"וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר אֶל אַחִימֶלֶךְ הַחֹתִי וְאֶל אַבְיָשִׁי בֶן צְרוּיָה אֲחִי יוֹאֵב לֵאמֹר מִי יֵרֵד אִתִּי אֶל שְׂאוּל אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר אַבְיָשִׁי אֲנִי אֵרֵד עִמָּךְ" (שמואל א כ"ו ו).

משמע, שגיבור חתי הצטרף אל דוד כבר בתקופה זו, אלא אם כן נסביר, שהוא היה ישראלי שהיה גר בארץ חת ונקרא על שם מקומו. במקרה זה, דחוק מאוד להסביר שנקרא על שם מקומו, כי ארץ חת שוכנת במרחק רב מארץ יהודה, באזור אנטוליה בטורקיה של ימינו. אומנם, מצינו בני חת שהתגוררו עוד בתקופת האבות בחברון. חז"ל לא התייחסו לשאלות אלה ביחס לאחימלך החתי. הם גם לא התייחסו לשאלה מדוע אחימלך לא התנדב למשימה המסוכנת.

חתי נוסף, שבוודאי שרת בצבאו של דוד, היה אורֶיָה החתי. אוריה השתתף בקרבות כנגד העמונים (שמו"ב י"א-י"ב), כאחד מגיבורי דוד המנויים גם בפרק כ"ג של ספר שמואל ב, והוא חותם את הרשימה שם בפסוק לט. אוריה מופיע כמוזכר גם ברשימה המקבילה בדבתי"א פרק י"א מא. ברשימות אלה מופיע גם צֶלֶק הַעֲמוֹנִי. אותן שאלות ששאלנו על אחימלך החתי, רלוונטיות גם לגבי אוריה וצלך.

מפקד נוסף בצבא דוד היה אֶפִי הַגִּתִּי. גת הייתה עירו של אכיש המלך הפלישתי, פטרונו של דוד, בחלק מהתקופה בה ברח ונדד בגלל רדיפותיו של שאול המלך. אכיש היה מעריץ נלהב של דוד. ניתן להוכיח זאת מהפסוק הבא:

"וַיַּעַן אַכִּישׁ וַיֹּאמֶר אֶל דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי פְּמִלְאֵךְ אֱלֹהִים אֲנִי שְׂרֵי פְלִשְׁתִּים אֲמָרוּ לֵאמֹר לֹא יַעֲלֶה עִמָּנוּ בְּמִלְחָמָה" (שמואל א כ"ט ט).

גם אנשיו העריכו את דוד וכינו אותו מלך עוד בחיי שאול, נוכיח זאת מהפסוק הבא:

"וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אַכִּישׁ אֵלָיו הֲלוֹא זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ" (שמואל א כ"א יב).

בזמן מרד אבשלום, כשדוד נאלץ לברוח מירושלים, הצטרף אליו אֶפִי הַגִּתִּי בראש גדודו ועשה עמו חֶסֶד וְאֶמֶת. וז"ל הכתוב:

"וְכָל עַבְדָּיו עֹבְרִים עַל יָדוֹ וְכָל הַכְּרֹתֵי וְכָל הַפְּלִתֵי וְכָל הַגִּתִּים שֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בְּרִגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים עַל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אֶפִי הַגִּתִּי לְמָה תֵּלֵךְ גַּם אַתָּה אֲתָנוּ שׁוֹב וְשָׁב עִם הַמֶּלֶךְ כִּי נִכְרִי אֲתָה וְגַם גִּלְגָה אַתָּה לְמִקְוֵיךְ" (שמואל ב פרק ט"ו יח-יט).

קטע הפסוק אֲשֶׁר בָּאוּ בְּרִגְלוֹ מִגַּת הוּא מאמר מוסגר שמשמעותו היא אשר באו בעבר מגת והצטרפו אל צבא דוד. מסתבר לפרש בָּאוּ בְּרִגְלוֹ – בגללו (עיינו גם בדר"ק).

אם כך, יש לנו עדות בכתוב כי שש מאות פלישתים בראשות מפקדם אתי הצטרפו אל דוד, כנראה בזמן שעלה למלוך בחברון, או לאחר שמלך בירושלים.

בשבוע הבא, בע"ה, נמשיך לברר את הנושא.

בימים אלה נתפלל לרפואת הפצועים שהותקפו בידי בני עוולה ונאחל לחיילי צה"ל הצלחה גדולה בכל משימותיהם החשובות.

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשע"ט	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשע"ט	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לע"נ הרב ארתור שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז	לע"נ הרב ארתור שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

סוגיות משפטיות מודרניות בתנ"ך

מאת: הרב אהרן פלדמן

נתיחת גופות לצרכי פתלוגיה

האם מותר לנתח מתים כדי ללמוד אנטומיה ופתלוגיה? האם הדבר מותר לצרכי חקירה פלילית?

ומה הדין כאשר הניתוח נצרך לשם זיהוי המת, למשל כדי להתיר עגונה או לזהות חלל צה"ל?

בשאלות אלו ושאלות נוספות בעניין **כבוד המת ונתיחת גופות לצרכי פתלוגיה** עסקנו בשיעור המתקיים בכולל יום שישי בארץ חמדה.

כאן ניתן לצפות בהקלטת השיעור ובדפי המקורות

חֶמְדַּת הָאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיָּה הַתְּלִמוּדִית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

ישיבת ארץ ישראל

מבוסס על הערך: ישיבת ארץ ישראל, שבאנציקלופדיה התלמודית כרך כה.

"וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֲאֵל אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֵל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִם כִּי לָגַי גְּדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: אֲנֹכִי אֶרְדַּ עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלְיָה וְיוֹסֵף יֵשִׁית יָדוֹ עַל עֵינַיִךָ" (מו ג-ד)

רש"י: חל תירא מרדה מצרימה – לפי שהיה מיצר על שנקק ללאת לחוה לארץ. ואנכי חעלך – הבטיחו להיות נקצר בארץ

האם מותר לצאת מארץ ישראל לחוזה לארץ לצורך טיול?
הבא מחוץ לארץ לבקור בארץ, האם אסור לו לצאת ממנה?

חשיבותה וזכותה: בחשיבותה של ישיבת ארץ ישראל אמרו: שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה (ספרי דברים פסקא פ; תוספתא עבודה זרה פ"ה). ופירשו ראשונים בטעם הדבר, כי עיקר כל המצוות הוא ליושבים בארץ ישראל (רמב"ן ויקרא יח כה, וכע"ז בשו"ת הרשב"א ח"א סי' קלד וכפתור ופרח פ"י, ועיי' כוזרי מאמר ב סעיפים טז-כב).

הקבורה בארץ: אף בקבורה אמרו: כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור מתחת המזבח, שנאמר במזבח: 'מזבח אדמה תעשה לי' (שמות כ כא), ונאמר בארץ ישראל: 'וכפר אדמתו עמו' (דברים לב מג. כתובות קיא א), שכל הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא קבור בו מזבח כפרה הוא (רמב"ם מלכים פ"ה ה"א). אבל אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה (כתובות שם; רמב"ם שם). ואף על פי כן גדולי החכמים היו מוליכים את מתייהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק (רמב"ם).

יציאה לחוץ לארץ: מלבד המצוה של ישיבת ארץ ישראל, נאמר אף איסור יציאה לחוץ לארץ (ב"ב צא א), פרט לאופנים שהותר לצאת. יש מן הראשונים שפירש הטעם, לפי שמפקיע עצמו מן המצוות התלויות בארץ (ר"י קרקושא). ויש שנראה מדבריו שאיסור היציאה הוא בכלל המצוה של ישיבת ארץ ישראל (הרמב"ן בהוספות לשהמ"צ להרמב"ם מ"ע ד). ויש שפירש בדעת ראשונים שהוא מפני קדושתה (לחם משנה). וכן יש מן הראשונים שכתב הטעם, מפני שסתם חוץ לארץ אין חכמה ויראת חטא מצויים בה וזוכים ליהנות מזיו השכינה (מאירי כתובות קי ב). ויש מן הראשונים שנראה מדבריהם שאין האיסור אלא לבני ארץ ישראל, אבל בן חוץ לארץ שבא לארץ ישראל על דעת לחזור, אינו בכלל איסור זה (עיי' רש"י גיטין עו ב). ואמרו על הכתוב (שמואל א כו יט): 'כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים', וכי מי אמר לדוד כן? אלא מפני שהיה צריך לברוח ולצאת מארץ ישראל אל מלך מואב ואל אכיש (רש"י), לומר לך, כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודה זרה (ברייתא כתובות קי ב).

יציאה לחוץ לארץ, יש שהותרה מפני הרעב, וכן אמרו: אין יוצאים מארץ ישראל לחוץ לארץ - היינו לשכון שם (עיי' רמב"ם מלכים פ"ה ה"ט) - אלא אם כן עמדו חיטים סאתיים בסלע (ברייתא ב"ב צא א), היינו שחזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חיטים בשני דינר (רמב"ם).

אף ללמוד תורה או לישא אשה, אמרו שמותר לצאת לחוץ לארץ, ויחזור לארץ (רמב"ם). ויש מן הראשונים שנראה מדבריהם שללמוד תורה מותר לצאת אף אם אין דעתו לחזור, אם אינו מוצא בארץ מי שילמדנו (עיי' מהר"ם מרוטנבורג סי' טו). וכן לישא אשה יש שכתב שמותר אף אם אין דעתו לחזור, שאם דעתו לחזור מותר לדעתו אף לדבר הרשות (מהרי"ט).

לקיום מצות כבוד-אב-ואם*, יש מן הראשונים שנראה מדבריהם שאינו מותר לצאת אלא אם כן דעתו לחזור (עיי' תשו' מהר"ם סי' עט). ויש מן האחרונים שכתב בדעת ראשונים שמותר אף אם אין דעתו לחזור (חכמת אדם).

אף לסחורה, כתבו ראשונים שמותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ (רמב"ם), על מנת לחזור (ערוך השלחן העתיד). ונחלקו אחרונים בדבר: יש שכתבו, שלצאת לחוץ לארץ על מנת לחזור, מותר אפילו לדבר הרשות, כגון לסחורה או לעסק שיש לו שם (מהרי"ט). ויש שכתבו שלצאת להרויח חשוב כדבר מצוה (מגן אברהם).

אף לצאת לראות פני חברו, כתבו הפוסקים שחשוב כדבר מצוה (מגן אברהם). ויש שכתבו שמותר לצאת לחוץ לארץ להשתטח על קברי צדיקים, שאף אם אין בזה סרך מצוה, מכל מקום מכיון שהוא מנהג ישראל, אינו פחות מסחורה שמותרת (שו"ת פרי הארץ, ועיי' משפט כהן סי' קמז שלא שייך לומר כן אלא ברבו שלמד ממנו).

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Genoa, Italy

גנואה, איטליה

סיון תשנ"ב

נישואי כהן עם גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים, ואביה ישראל

שאלה

כהן - חשקה נפשו בגיורת שנתגיירה כשהיתה פחותה מבת ג' שנים ואביה ישראל (האם התגיירה לפני כמה שנים). הענין נמשך כבר כמעט שנה והבחורה טוענת שמהתחלה אמרה שהיא גיורת, והכהן טוען שלא ידע שהיא אסורה עליו. עכשיו, אחרי התייעצות עם רבנים בא"י, הוא מודה באיסור ואומר שרוצה לשמור על כהונתו ולהנצל מעוון, והבחורה צועקת מר. כיצד יש לנהוג? בנוסף לכך אני שואל, האם כהן הנושא גיורת הוא אסור בנשיאת כפיים ובעליית ראשון לתורה כדין כהן הנושא גרושה המפורש בשו"ע או"ח סי' קכ"ח ומפני מה מרן בשו"ע לא הביא דברי המשנה בבכורות דף מה ע"א "הנושא נשים בעברה פסול" וסתם רק "הנושא גרושה".

תשובה

הדבר פשוט שאין להתיר לכהן לשאת אשה שלא נולדה כיהודיה, גם אם התגיירה לפני גיל שלוש¹. לעובדה שאבי הנערה הוא יהודי, אין כל משמעות הלכתית בנושא זה, שהרי הולד הולך אחר האם, "ובנך מן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך"². בהיוולדה היתה הבחורה איפוא גויה לכל דבר, ואסור לשאתה. אנו מציעים לקיים שיחה רצינית עם הבחורה ולהסביר לה שכבודה האמיתי של בת ישראל הוא לשמור על דיני חיתון כפי שמורה לנו התורה, ולעודד אותה בעובדה שיש עוד יהודים טובים, ובע"ה תמצא את זיווגה בקרוב. אדרבה, עליה לשמוח שהאיסור נמנע מבעוד מועד, שהרי לולא היה כך והם היו מתחתנים - היה עליו לגרשה³. יחד עם זאת כדאי לבדוק את מוחזקות הכהונה של אותו הכהן, האם היא מבוססת על אנשים שומרי תורה ומצוות⁴. בוודאי שכהן הנושא אשה האסורה לו, נפסל לנשיאת כפיים ולעליית ראשון, שהרי הוא מחלל את קדושת כהונתו⁵, ובכלל זה חללה וזונה, ואף חלוצה האסורה לו מדרבנן⁶. זה שמרן המחבר ציין בשו"ע רק גרושה, אינו אומר כלום, ואין לדייק דיוקים כאלה בלשונו, כי החיבור הענקי הזה נכתב בידי מרן רבי יוסף קארו כקיצור וכתמצית הלכתית של דבריו ב"בית יוסף" על הטור⁷. ומכל מקום, מסתבר שנקט דווקא גרושה, כי סוף סוף זו המציאות השכיחה ביותר. ועיין עוד לעיל בתשובה הקודמת - [שו"ת במראה הבזק, ח"ב תשובה קג](#).

¹ כך נפסק להלכה כבר בתלמוד, שלא כדעת היחיד של רשב"י בעניין, קידושין (ע"א-ע"ב), יבמות (ס ע"ב). ועיין רמב"ם (הל' איסורי ביאה פי"ח ה"ג) ושו"ע (אבן העזר סי' ו, ח). ועיין "חכמת שלמה" שם הדין בדעת רש"י, מאיזה טעם נאסרה.
² יבמות (כג ע"א), קידושין (סח ע"ב), שו"ע (אבן העזר סי' ח, ה).
³ שו"ע (אבן העזר סי' ו, ו), ושם (סי' קנד, כ).
⁴ ראה "אגרות משה" (יורה דעה ח"ג סי' קז).
⁵ עיין "פרי מגדים" ב"משבצות זהב", (תחילת סי' קלה), על סמך המשנה בבכורות (מה ע"ב) שכבודו ציין, ועיין גם ב"אגרות משה" (אורח חיים ח"ב סי' לג וסי' נא).
⁶ "משנה ברורה" (סי' קכח ס"ק קמז).
⁷ בספר "יד מלאכ"י" כתב בפרק כללי השו"ע, שמרן כתב את חיבורו בעבור אלה שלמדו תחילה טור ו"בית יוסף", ואשר על כל פנים יודעים מקורות הדין וסברותיו.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

<p>לע"נ מרס ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ח</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	---	---	---

לע"נ הנפלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

מתפללים לרפואתם השלימה של:

<p>אליעזר יוסף בן חנה ליבא מאיר בן דינה ציפורה ליליאן בת פורטונה נחמה צביה בת שושנה ברינא</p>	<p>רועי משה אלחנן בן גינה דבכה יאיר מנחם בן יהודית חנה רפאל ישי בן צפורה פייגא איילת חן בת שולמית יפה בת רחל יענטע</p>	<p>יוסף (יוסי) בן חנה דוד חיים בן רסה Rassa מאיר בן חיה לאה מאירה בת אסתר רבקה רינה בת גרונה נתנה</p>
---	--	---

בתוך שאר חולי עם ישראל